

Kuntien, kuntayhtymien sekä kuntakonsernien vuoden 2016 tilinpäätökset, ennakkotieto

Lähde: Tilastokeskus 2.6.2017 ja Kuntaliiton laskelmat

Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösten keskeisiä eriä vuosilta 2015 ja 2016 (ml. liikelaitokset)

	Mrd. euroa		Vuosi muutos, %	
	2015	2016	2015	2016
Toimintakate	-27,56	-27,78	3,3	0,8
Verorahoitus yhteensä	30,00	30,93	2,1	3,1
- Verotulot	21,77	22,10	2,8	1,5
- Valtionosuudet	8,23	8,83	0,5	7,3
Vuosikate	2,70	3,42	-6,2	26,9
Poistot ja arvonalentumiset	-2,67	-2,72	1,0	2,0
Tilikauden tulos	0,37	1,08		
Bruttoinvestoinnit	-4,42	-4,35	-42,0	-1,6
Toiminnan ja investointien rahavirta	-0,83	-0,11		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2,51	2,52	-8,3	0,0
Lainakannan muutos	0,86	0,70		
Lainakanta 31.12.	17,40	18,10	5,2	4,0
Rahavarat 31.12.	5,11	5,68	-3,7	11,2

Tietoja kuntien taloudesta vuosilta 2010-2016

Sisältää liikelaitokset

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
Vuosikate:							
Mrd. euroa	2,48	2,07	1,35	2,07	2,22	1,91	2,72
Asukasta kohti, €	461	384	249	380	406	348	494
Vuosikate %:a poistoista	145	118	71	100	107	91	128
Vuosikate %:a investoinneista ¹⁾	99	73	46	72	78	68	88
Tilikauden tulos, mrd. € ²⁾	1,83	0,43	-0,31	0,37	2,06	0,15	0,91
Toim. ja invest. rahavirta, mrd. € ²⁾	1,07	-0,93	-1,69	-0,89	-0,06	-0,88	-0,05
Lainakanta:							
Mrd. euroa	10,52	11,00	12,27	13,84	14,74	15,56	16,14
Vuosimuutos, %	6,9	4,6	11,5	12,9	6,4	5,6	3,7
Asukasta kohti, €	1 957	2 037	2 261	2 540	2 694	2 835	2 933
Kuntien lkm (ko. vuoden kuntajaolla):							
Kuntien lukumäärä yhteensä	342	336	336	320	320	317	313
Vuosikate negatiivinen	8	36	84	30	11	16	15
Tilikauden tulos negatiivinen	58	146	236	143	106	114	98
Toim. ja inv. rahavirta negatiivinen	166	233	280	221	177	179	148
Kertynyttä alijäämää taseessa	75	73	91	78	62	48	37

1) %:a **poistonalaisten investointien** omahankintamenoista = Investointimenot – Maa- ja vesialueet – Osakkeet ja osuudet - Rahoitusosuudet investointeihin.

2) Sisältää vuonna 2010 HSY:n perustamisesta johtuvia satunnaisia tuottoja noin 0,95 mrd. € ja vuonna 2014 liikelaitosten yhtiöittämisistä johtuvia satunnaisia tuottoja noin 1,7 mrd. €.

Vuoden 2016 tilinpäätösten tulkinnessa huomioitavia seikkoja

Toimintakulut kasvoivat maltillisesti, reilun prosentin

- *Palkkasopimusten vaikutus hyvin maltillinen, keskimäärin 0,6 %*
- *Kunnat jatkoivat edelleen henkilöstökulujen sopeutusta, mikä hidasti toimintakulujen kasvua KT:n kyselyn mukaan noin 357 milj. euroa*
- *Toimintakulujen kasvua hidasti myös kiky-sopimuksen lomarahaleikkauksesta johtuva vuoden 2017 lomapalkkavelan pieneneminen, noin 150 milj. euroa*
- *Matala inflaatio (+0,4 %) vaimensi ostojen kasvua*
- *Toimintakuluja kuitenkin kasvatti mm. ikärakenteen tuomat paineet, lisääntynyt maahanmuutto, korkealla tasolla pysynyt pitkäaikaistyöttömyys*

Toimintatuotot edellisen vuoden tasolla

- *Toimintatuottoja kasvattivat mm. sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen korotukset (vaikutus VM:n mukaan 150 milj. €, Kuntaliiton arvio 90 milj €)*
- *Toimintatuottojen kasvua hidastivat mm. valtionavustusten pieneneminen kuntien palvelujen järjestämiseen (palkkatukikokeilu, ryhmäkoon pienentäminen, perusopetuksen laadun parantaminen)*

Vuoden 2016 tilinpäätösten tulkinnessa huomioitavia seikkoja

Yhteenlasketut verotulot kasvoivat 1,4 %, eli 300 milj. euroa

- *Kunnallisverotulot kasvoivat 2,0 %, sillä ansiotulojen kehitys vaimeaa*
  - *Tuloveroprosenttiaan vuodelle 2016 korotti vain 45 kuntaa*
  - *Veroperustemuutokset laskivat kunnallisveroja noin 260 milj. euroa.*
- *Kuntien yhteisöverotulot **laskivat** 5,7 % (noin 100 milj. €), vaikka koko maan kertymä kasvoi 5,8 %*
  - *Kuntien yhteisöverotulot laskivat koska kuntien yhteisövero-osuuden viiden %-yksikön määräaikainen korotus päättyi viime vuonna (vaikutus -258 milj. €),*
- *Kiinteistöverot kasvoivat 3,8 %*

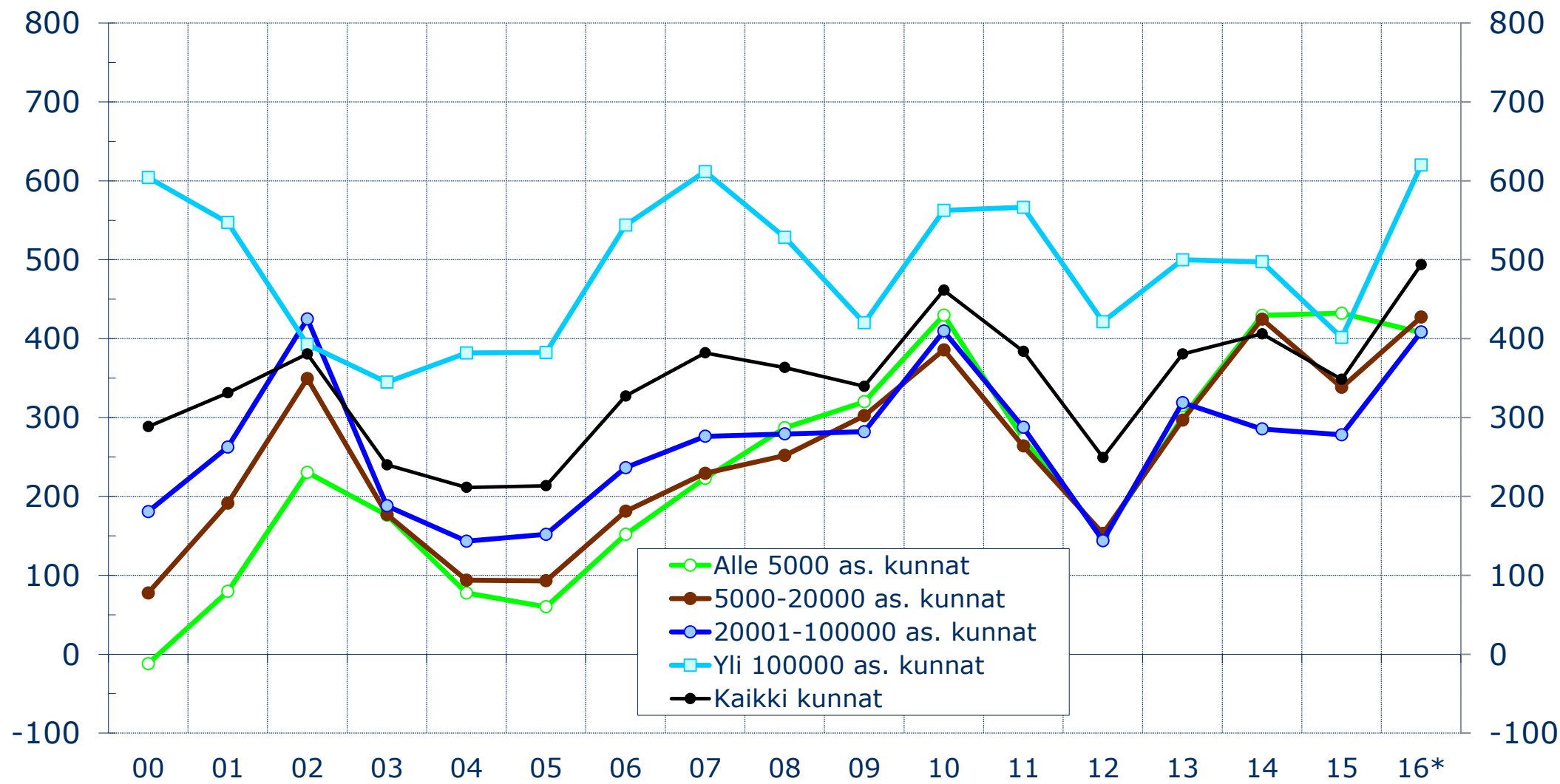
Valtionosuudet kasvoivat 7 % eli lähes 600 milj. euroa

- *Kustannustenjaon tarkistus lisäsi valtionosuuksia 270 milj. euroa*
- *Veroperustemuutosten vaikutus kompensoitiin lisäämällä valtionosuuksia 260 milj. €*
- *Valtionosuusleikkaukset (40 milj. €) sekä indeksijäädytys (40 milj. €) pienensivät valtionosuuksia 80 milj. euroa*

Yhteenlaskettu verorahoituksen muutos riitti hyvin kattamaan toimintakatteen muutoksen, joten vuosikate vahvistui yli 700 milj. euroa

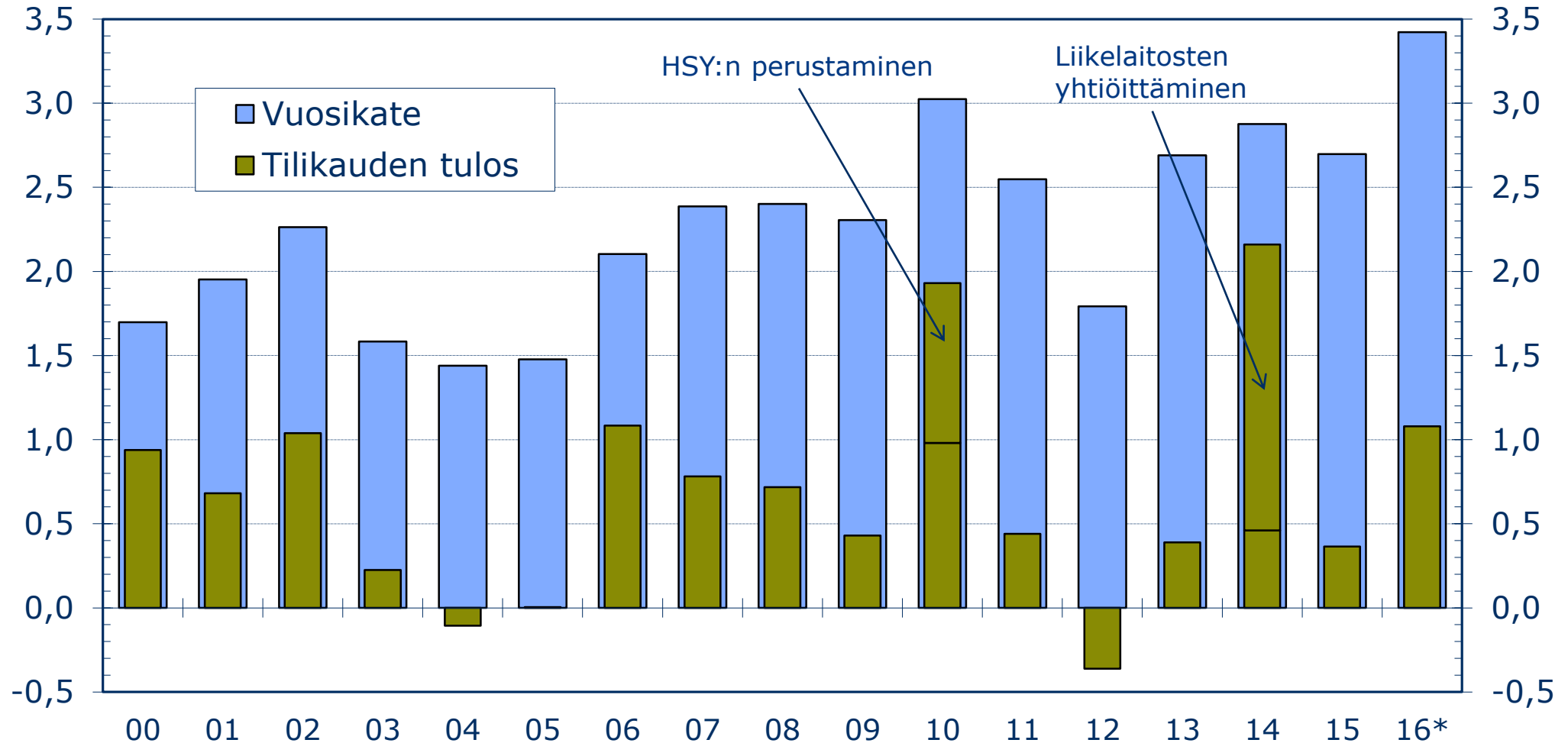
Kuntien vuosikatteet 2000-2016, €/as.

Kuntakoon mukaan

Lähde: Tilastokeskus

Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate sekä tilikauden tulos vuosina 2000-2016, mrd. €

Lähde: Tilastokeskus

Tilikauden tulos sisältää vuonna 2010 HSY:n perustamisesta johtuvia satunnaisia tuloja noin 0,95 mrd. euroa ja vuonna 2014 liikelaitosten yhtiöittämisistä johtuvia satunnaisia tuloja arviolta 1,7 mrd. euroa.

Kuntien vuosikatteet %:a poistoista 2016

Lähde: Tilastokeskus

Vuosikate ei riittänyt poistoihin 103 kunnassa
(Manner-Suomessa 102 kuntaa ja Ahvenanmaalla 1 kunta)

Koko maa keskimäärin 128 %

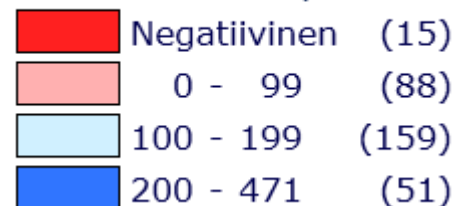
suurin:

Sottunga	471
Savukoski	435
Finström	390
Jomala	338
Alajärvi	331
Kristiinankaupunki	325
Ähtäri	304
Kitee	298
Puumala	292
Saltvik	287
Rautalampi	278
Siuntio	275
Sund	274
Vimpeli	271
Karijoki	271

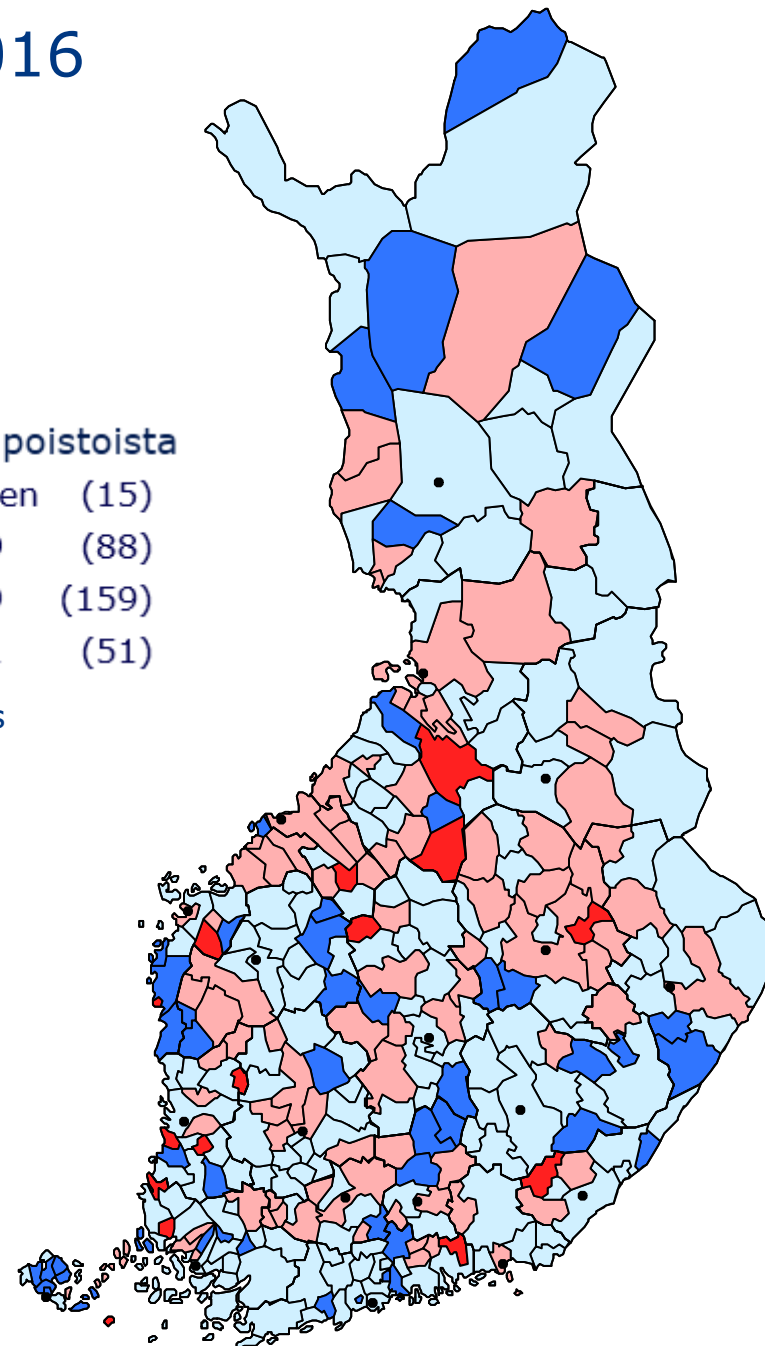
pienin:

Kyyjärvi	-154
Pyhäjärvi	-153
Jämijärvi	-120
Kökar	-106
Luvia	-73
Pyhäranta	-55
Vehmaa	-41
Harjavalta	-35
Lapinjärvi	-31
Siikalatva	-28
Kaskinen	-24
Juankoski	-19
Laihia	-4
Halsua	-3
Savitaipale	-3

Vuosikate %:a poistoista

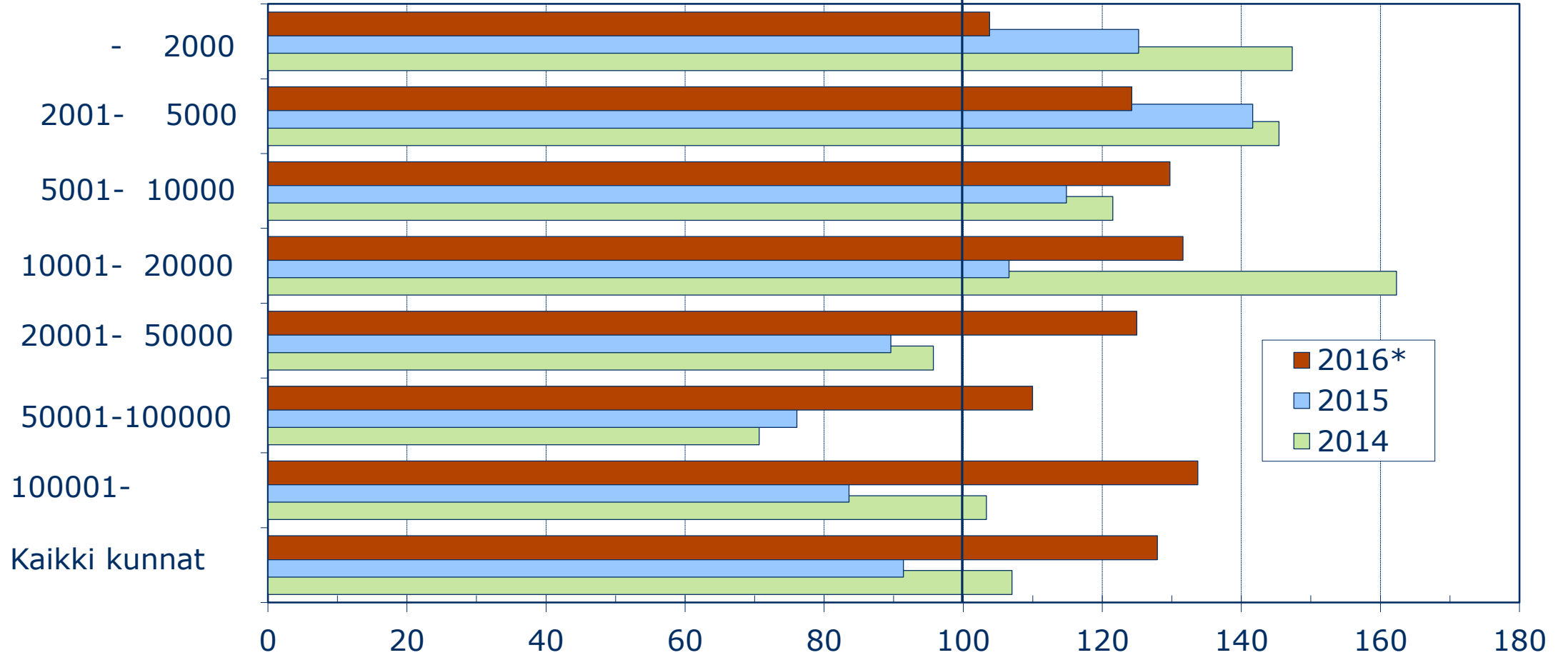
● Maakuntakeskus

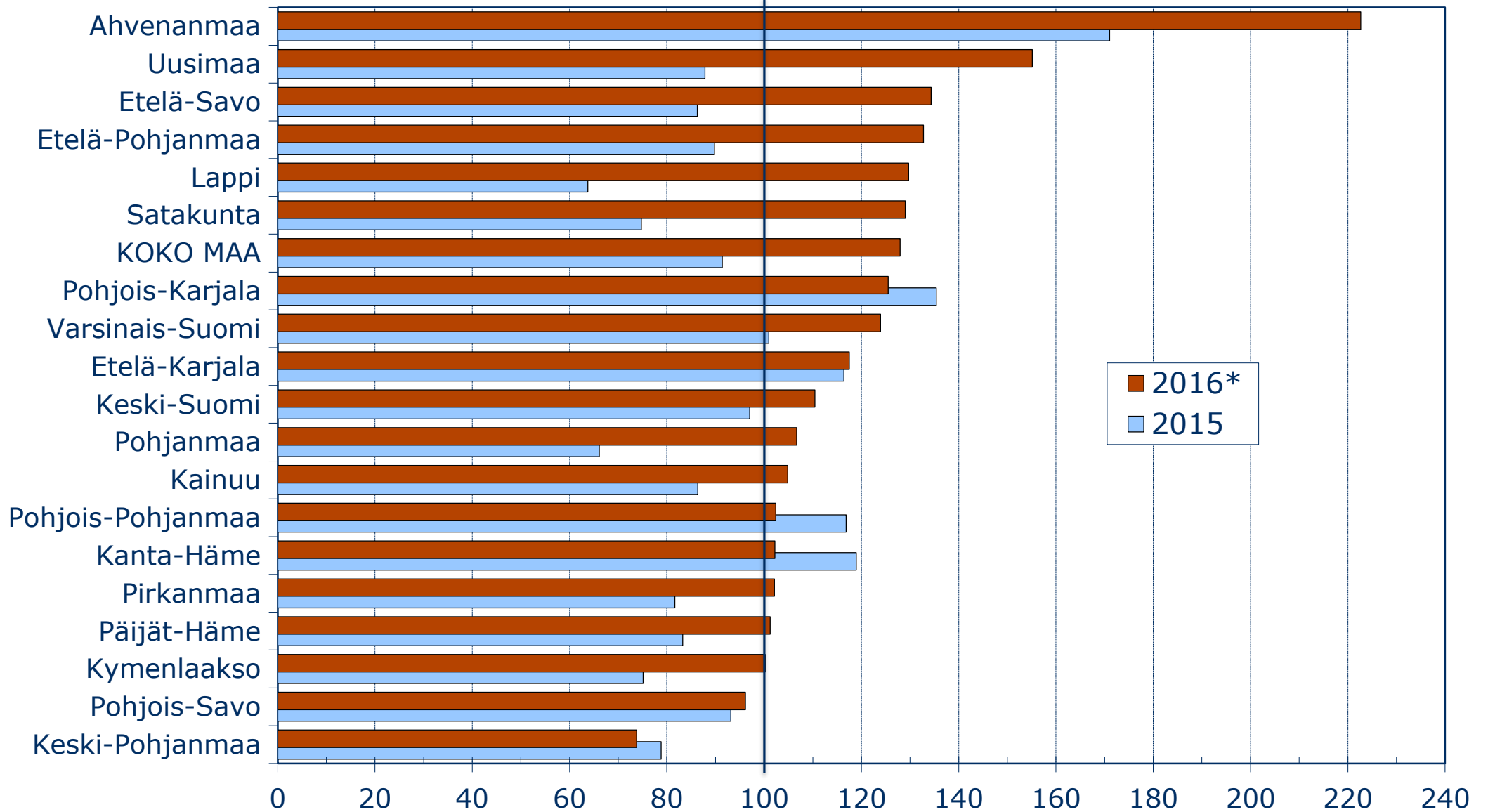
Kuntien vuosikate %:a poistoista kuntakoon mukaan 2014-2016

Kunnan asukasluku
31.12.2016

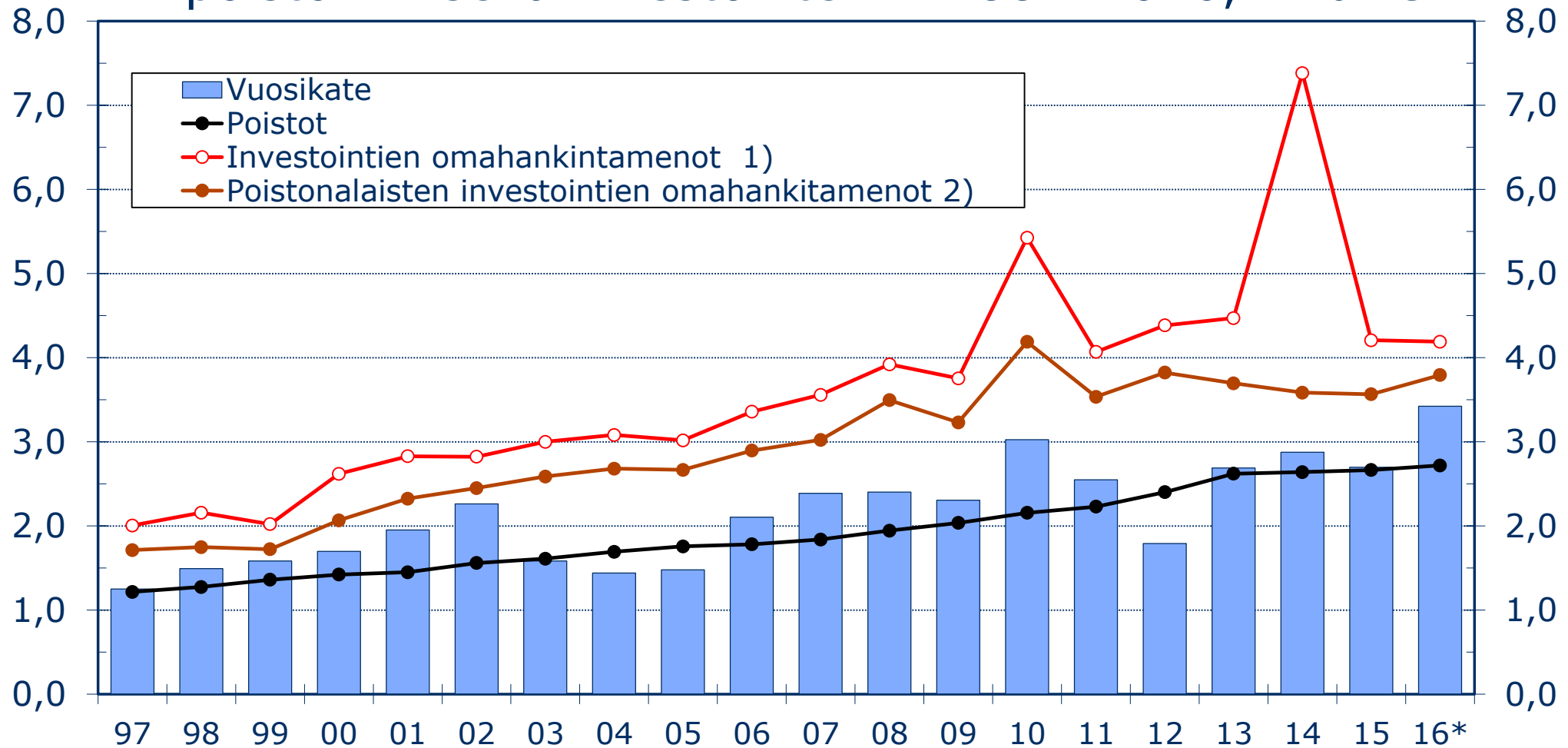

Lähde: Tilastokeskus

Kuntien vuosikate %:a poistoista maakunnittain vuosina 2015-2016

Kuntien ja kuntayhtymien vuosikateen riittävyys poistoihin sekä investointeihin 1997-2016, mrd. €

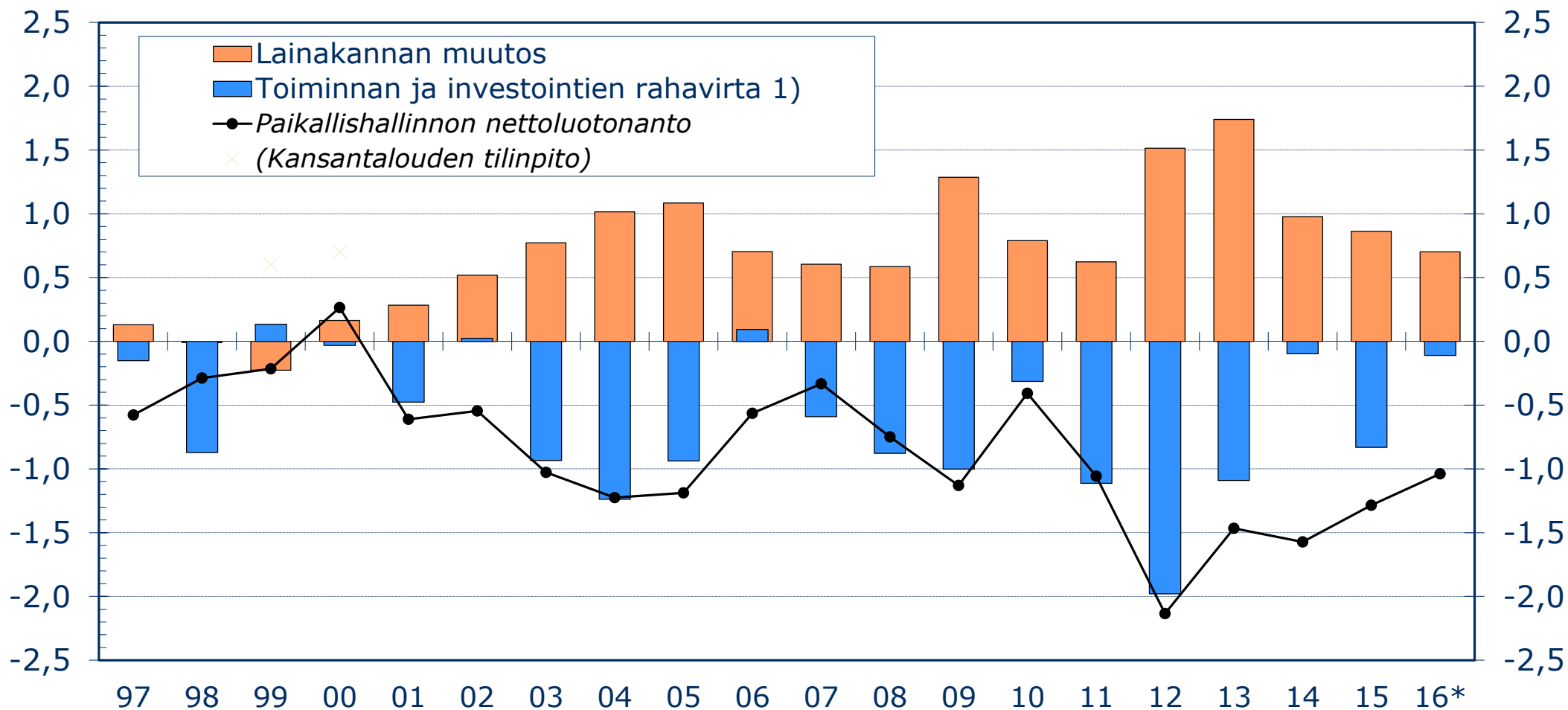
1) Investointimenot – Rahoitusosuudet investointeihin.

Vuoden 2010 luvuissa on mukana Helsingin seudun ympäristöpalvelut-kuntayhtymän perustamiseen liittyviä eriä.

Vuoden 2014 luvussa on mukana arviolta 3,1 mrd. euroa liikelaitosten yhtiöittämissä liittyviä osakkeiden ja osuuksien hankintaa.

2) Investointimenot pl. maa- ja vesialueet sekä osakkeet ja osuudet.

Kuntasektorin toiminnan ja investointien rahavirta ja lainakannan muutos sekä paikallishallinnon nettoluotonanto 1997-2016, mrd. €

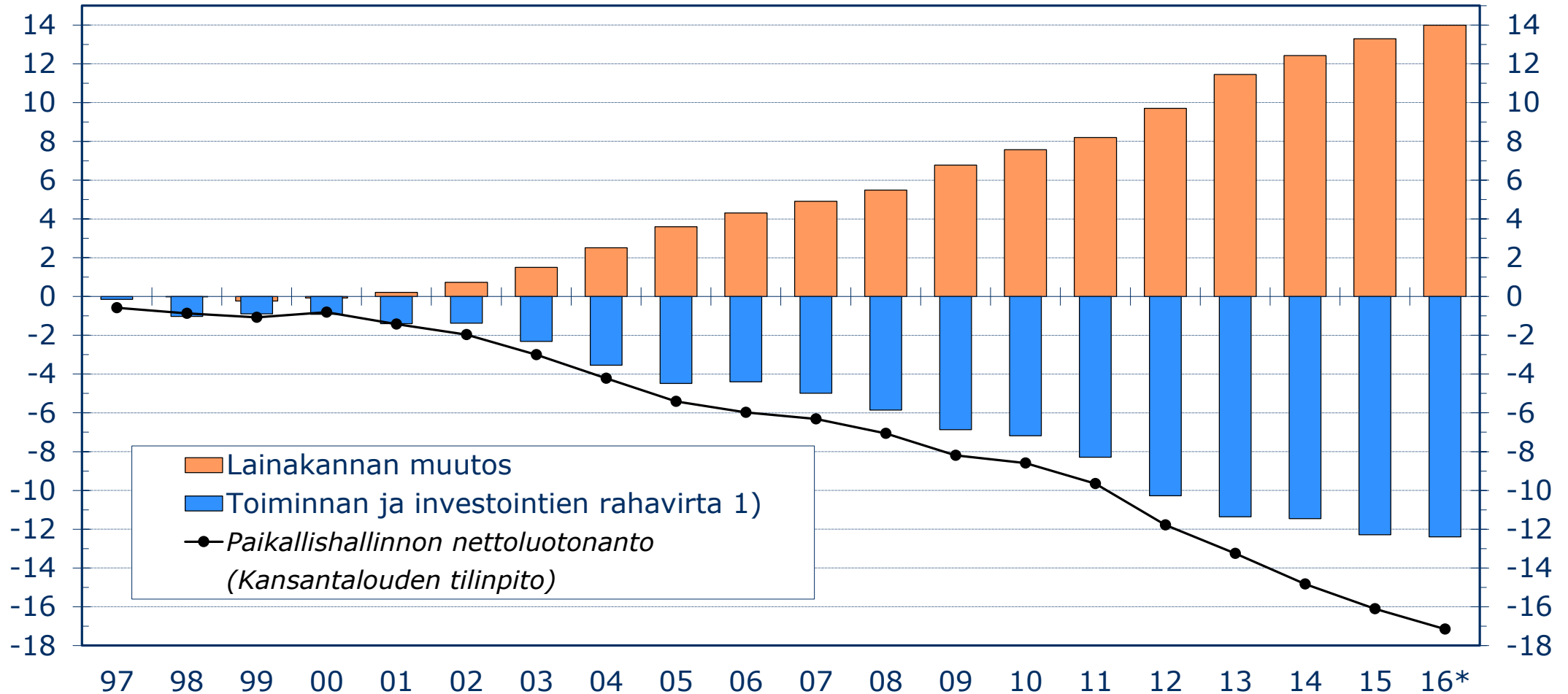

1) **Toiminnan ja investointien rahavirta = Tulorahoitus, netto + Investoinnit, netto**

Tulorahoitus, netto = Vuosikate + Satunnaiset erät, netto + tulorahoituksen korjauserät

Toiminnan ja investointien rahavirta on rahoituslaskelman välitulos, jonka negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee, että menoja joudutaan kattamaan joko kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen.

Kuntasektorin kumulatiivinen toiminnan ja investointien rahavirta ja lainakannan muutos sekä paikallishallinnon nettoluotonanto vuodesta 1997, mrd. €

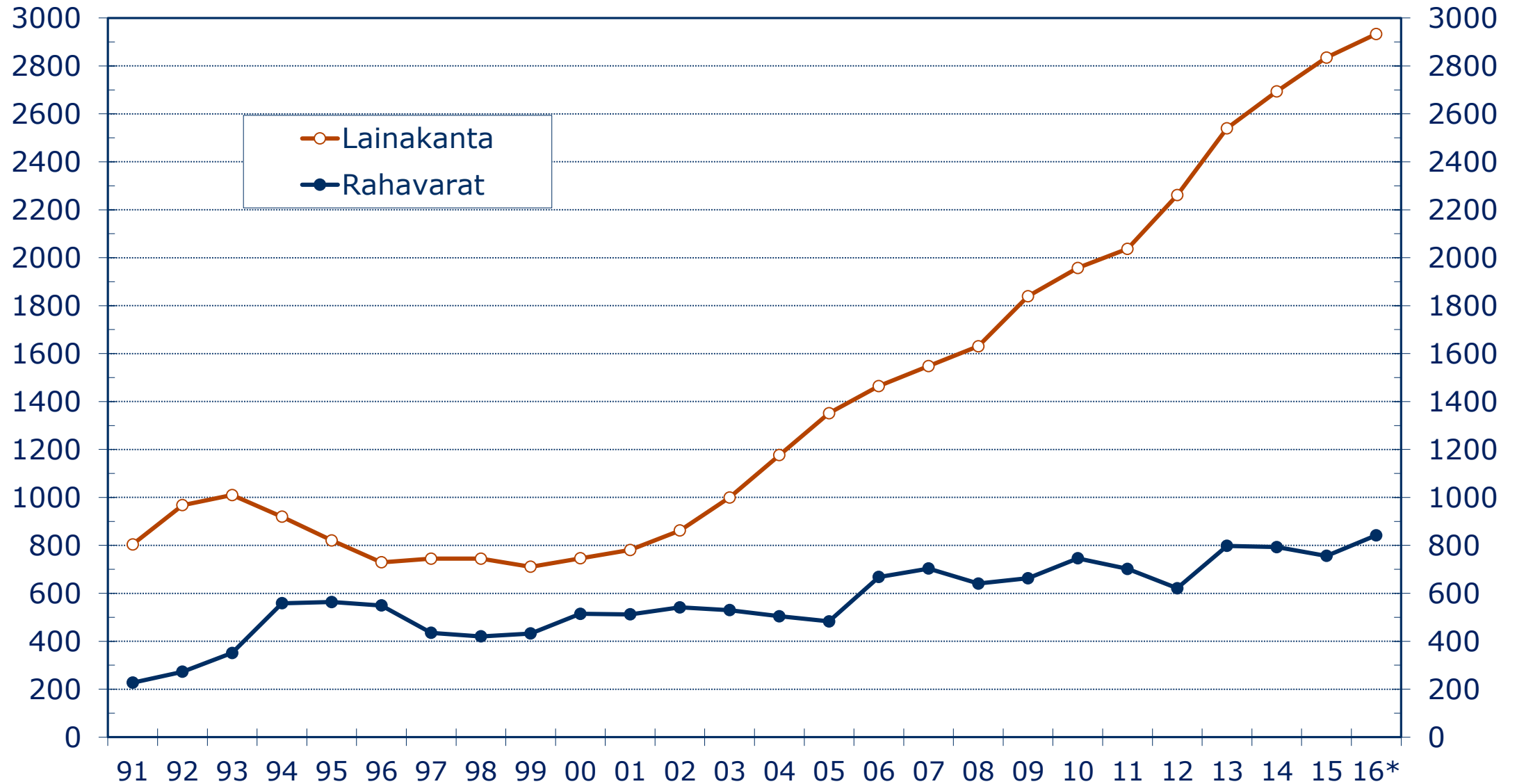

1) **Toiminnan ja investointien rahavirta = Tulorahoitus, netto + Investoinnit, netto**

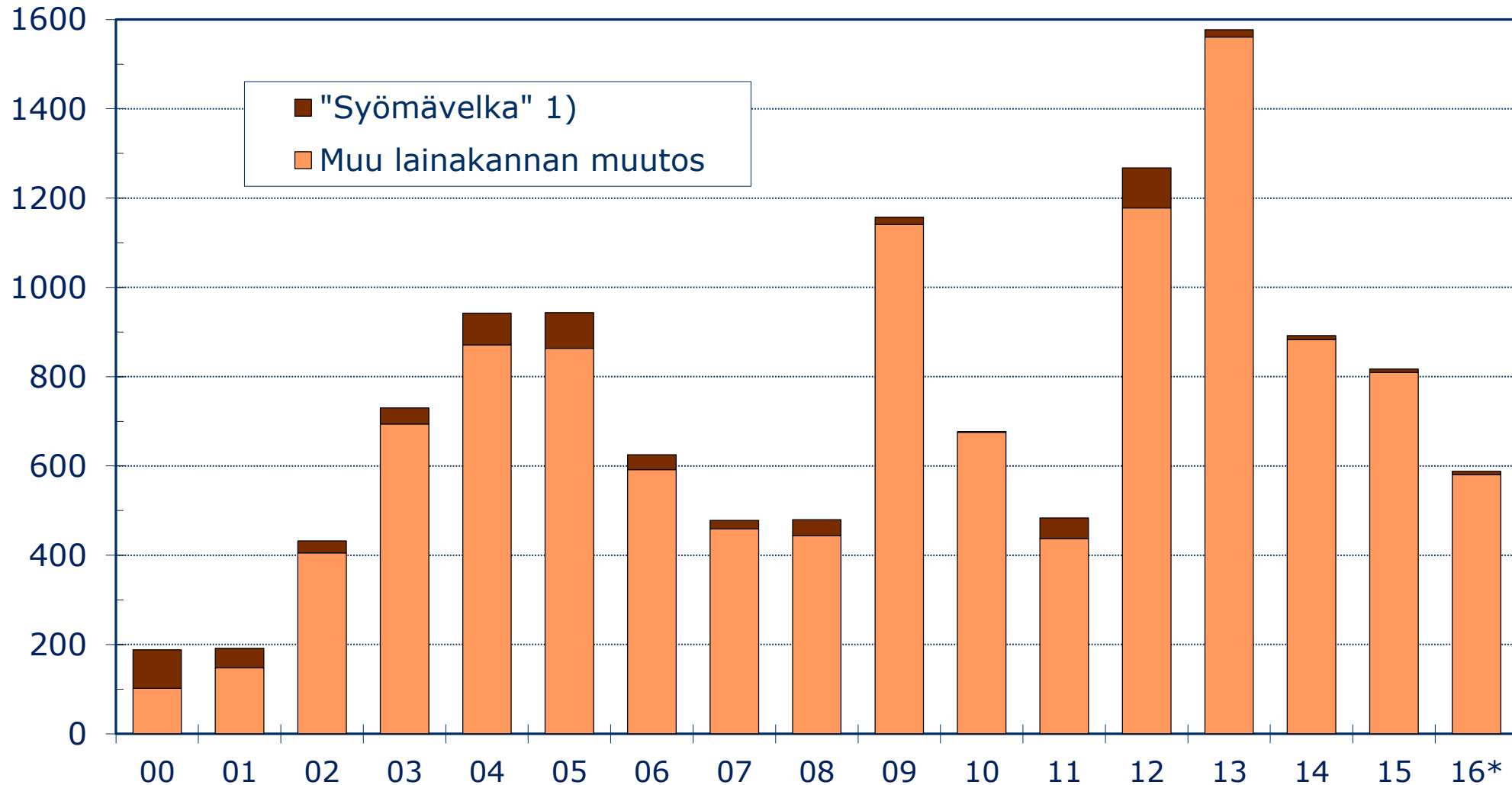
Tulorahoitus, netto = Vuosikate + Satunnaiset erät, netto + tulorahoituksen korjauserät

Toiminnan ja investointien rahavirta on rahoituslaskelman välitulok, jonka negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee, että menoja joudutaan kattamaan joko kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen.

Kuntien lainakanta sekä rahavarat 1991-2016, €/as.

Kuntien lainakannan muutos 2000-2016, milj. €

1) Syömävelka on kuntien negatiivisten vuosikatteiden summa. Vuosina 2000-2016 syömävelkaa on otettu noin 600 miljoonaa euroa, mikä on 5 % vuosien 2000-2016 lainakannan muutoksesta.

Kuntien lainakanta 31.12.2016, €/as.

Lähde: Tilastokeskus

Koko maa keskimäärin 2 933 euroa/asukas

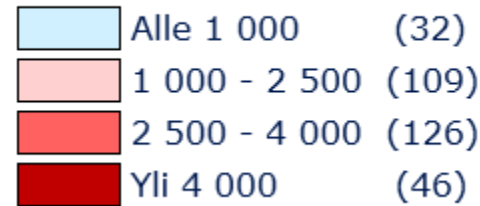
suurin:

Reisjärvi	9 309
Kökar	8 634
Rautavaara	7 977
Hanko	7 551
Kyyjärvi	7 361
Konnevesi	6 650
Karkkila	6 503
Kaustinen	6 360
Lahti	6 232
Kannonkoski	6 085
Raahe	5 768
Kotka	5 729
Keuruu	5 469
Juankoski	5 324
Hartola	5 266

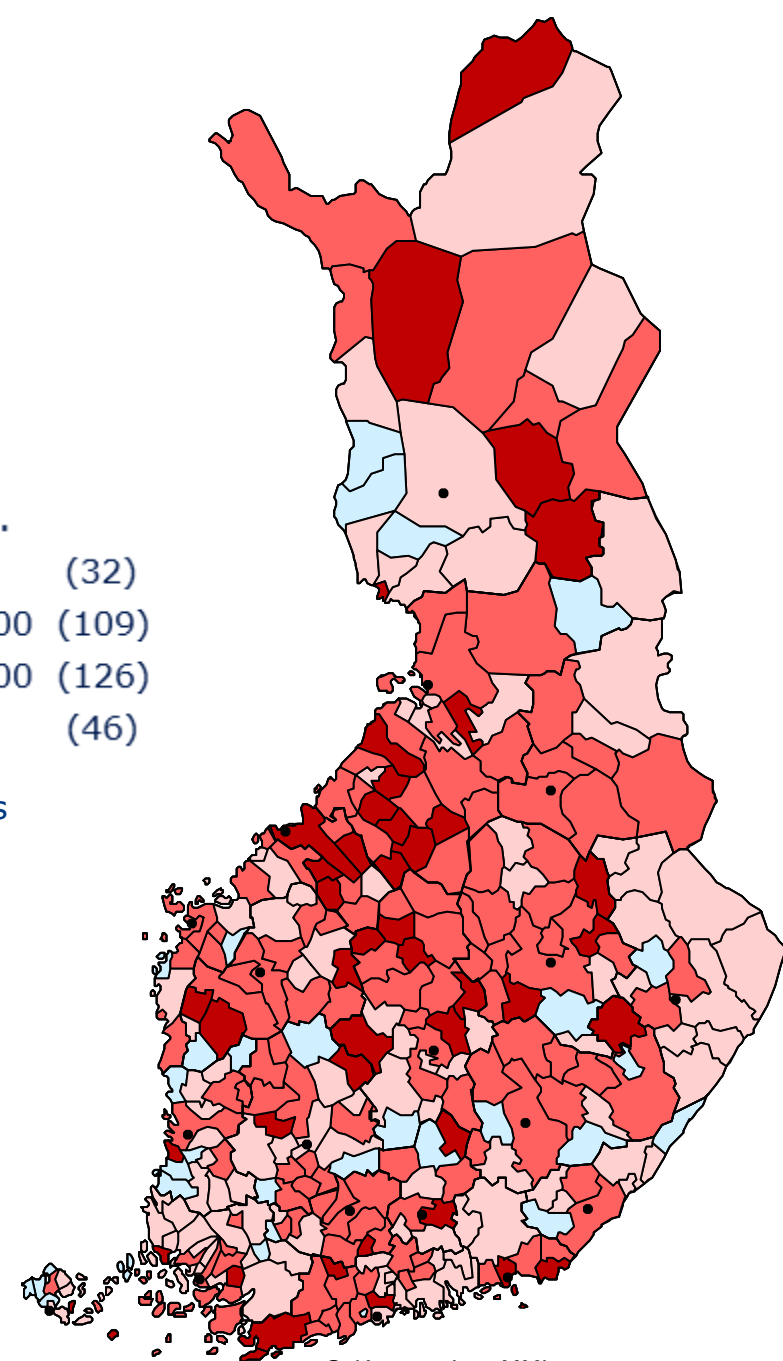
pienin:

Enonkoski	0
Jomala	0
Karvia	0
Kauniainen	0
Hammarland	5
Koski Tl	41
Sysmä	101
Ylitornio	162
Hirvensalmi	249
Polvijärvi	299
Rauma	372
Merikarvia	395
Eurajoki	423
Parikkala	472
Isokyrö	515

Lainakanta, €/as.

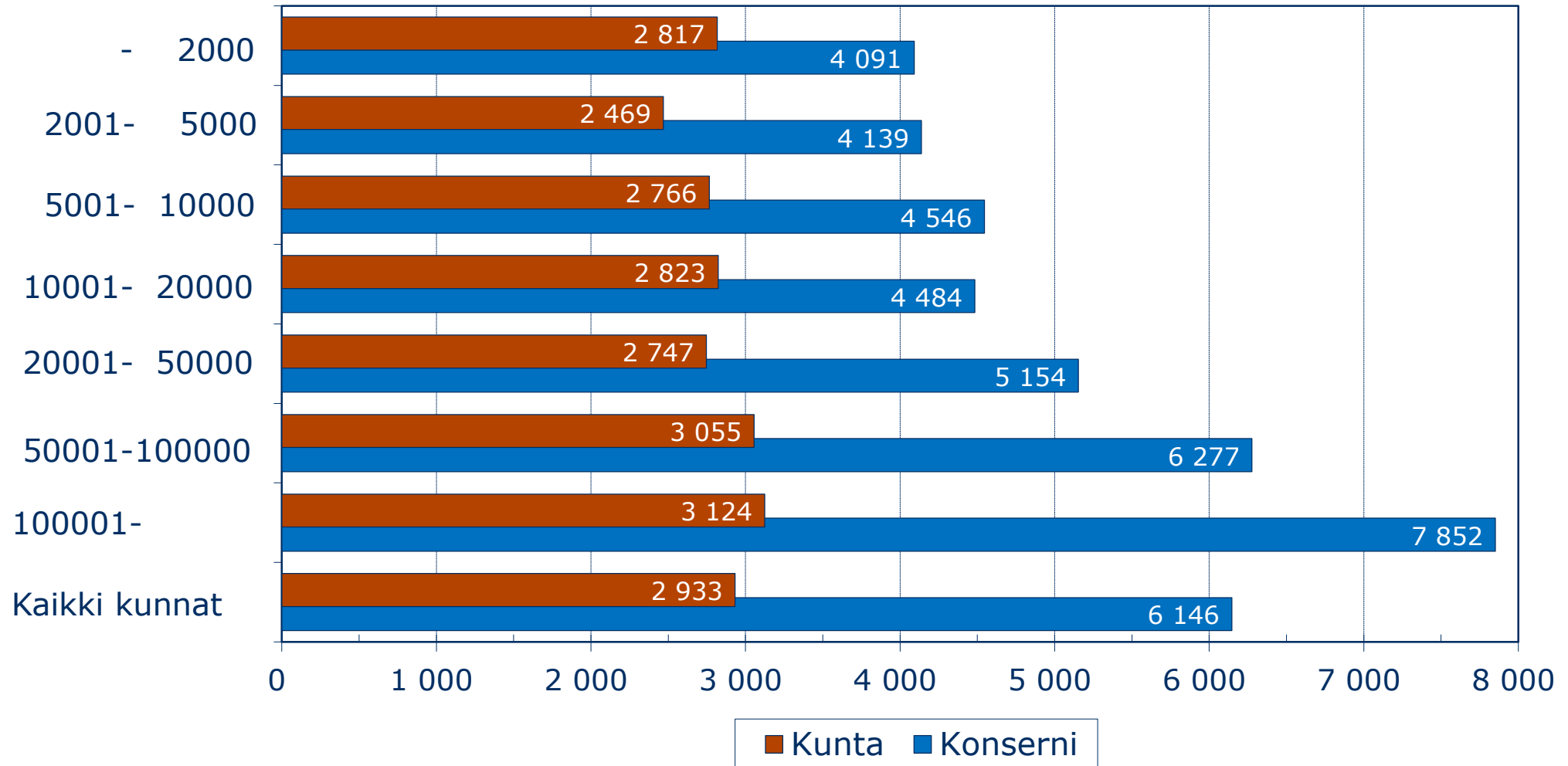
• Maakuntakeskus

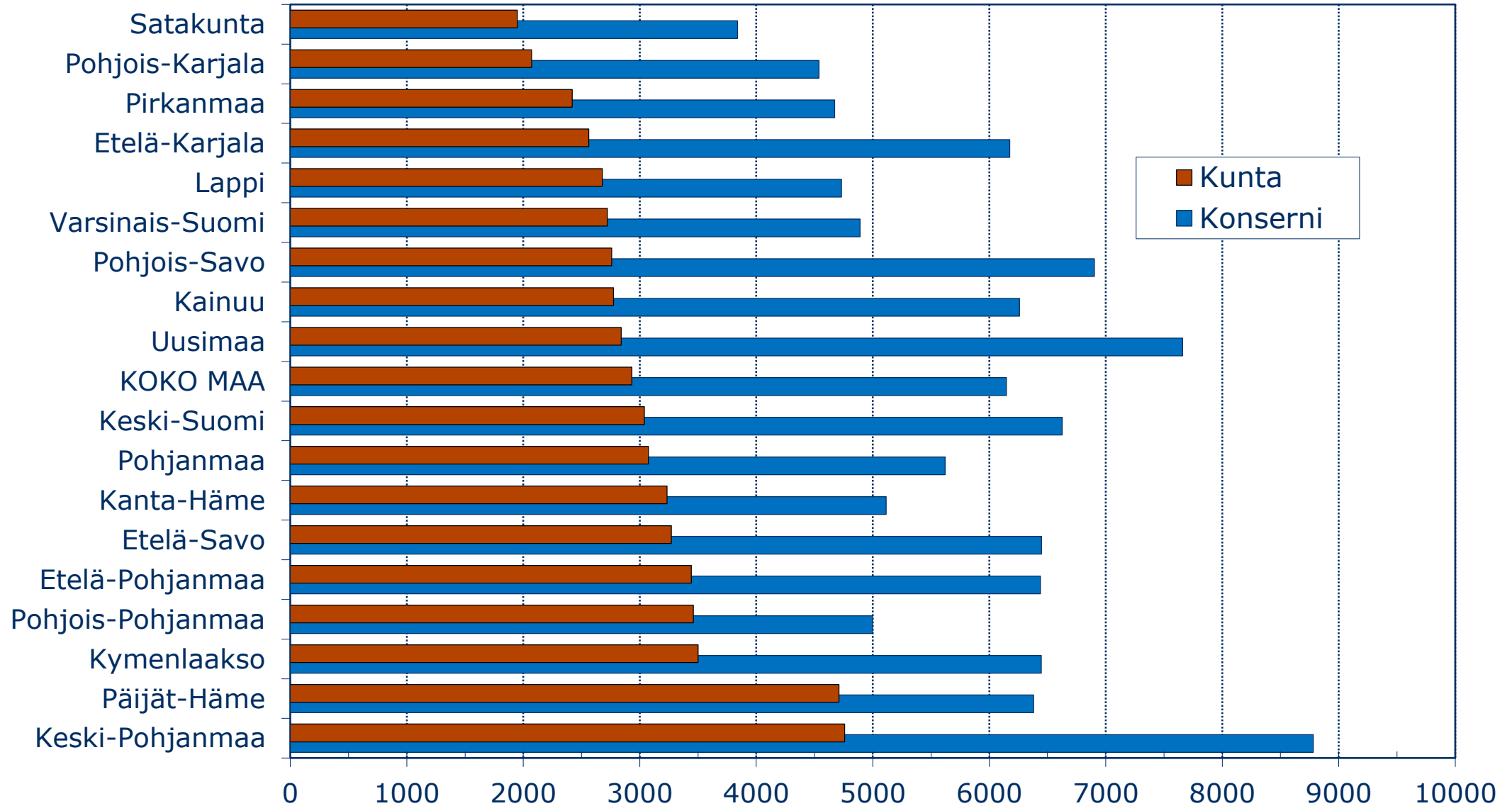

Kuntien ja kuntakonsernien lainakanta kuntakoon mukaan 31.12.2016, €/as.

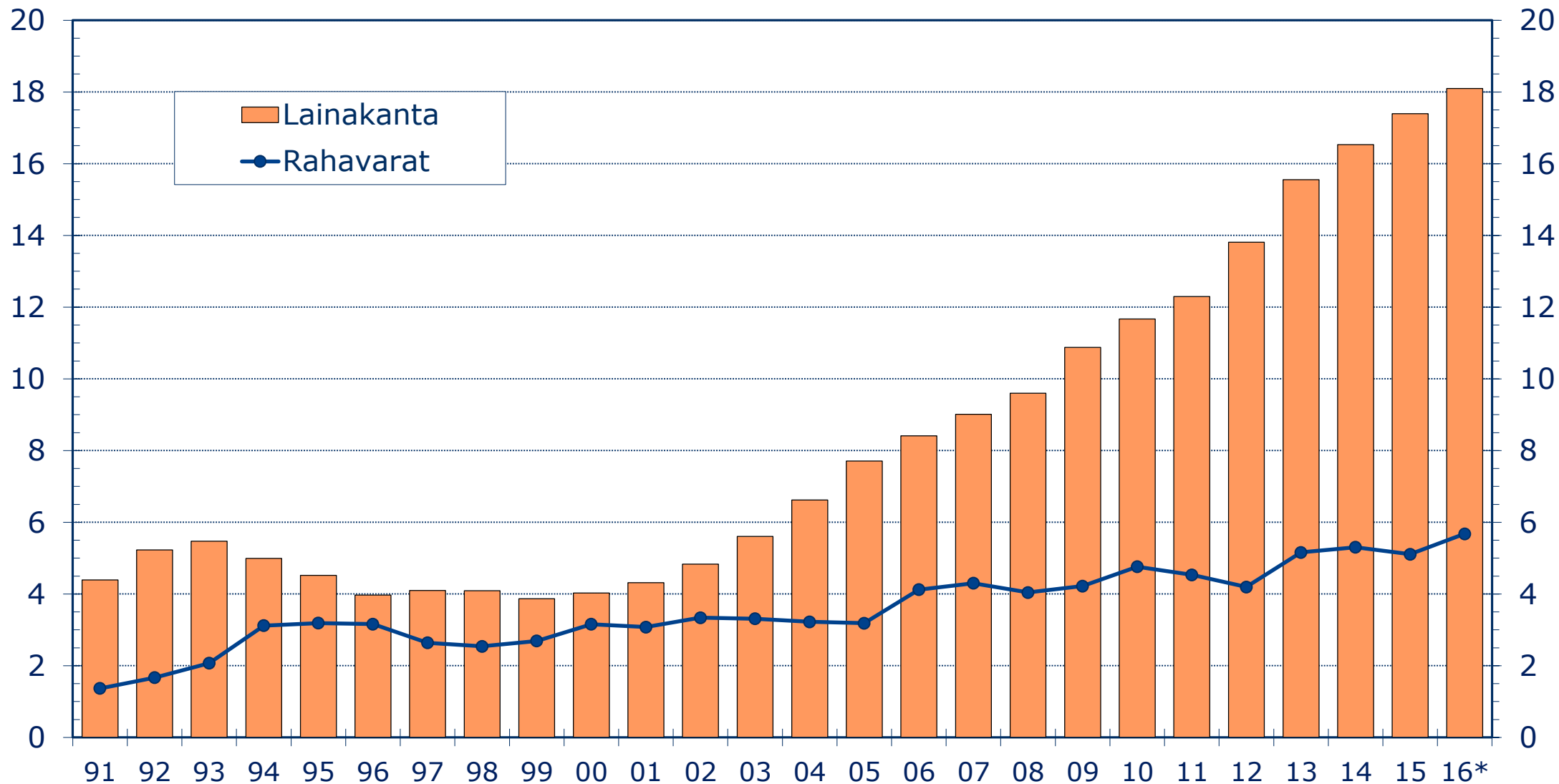
Kunnan asukasluku
31.12.2016

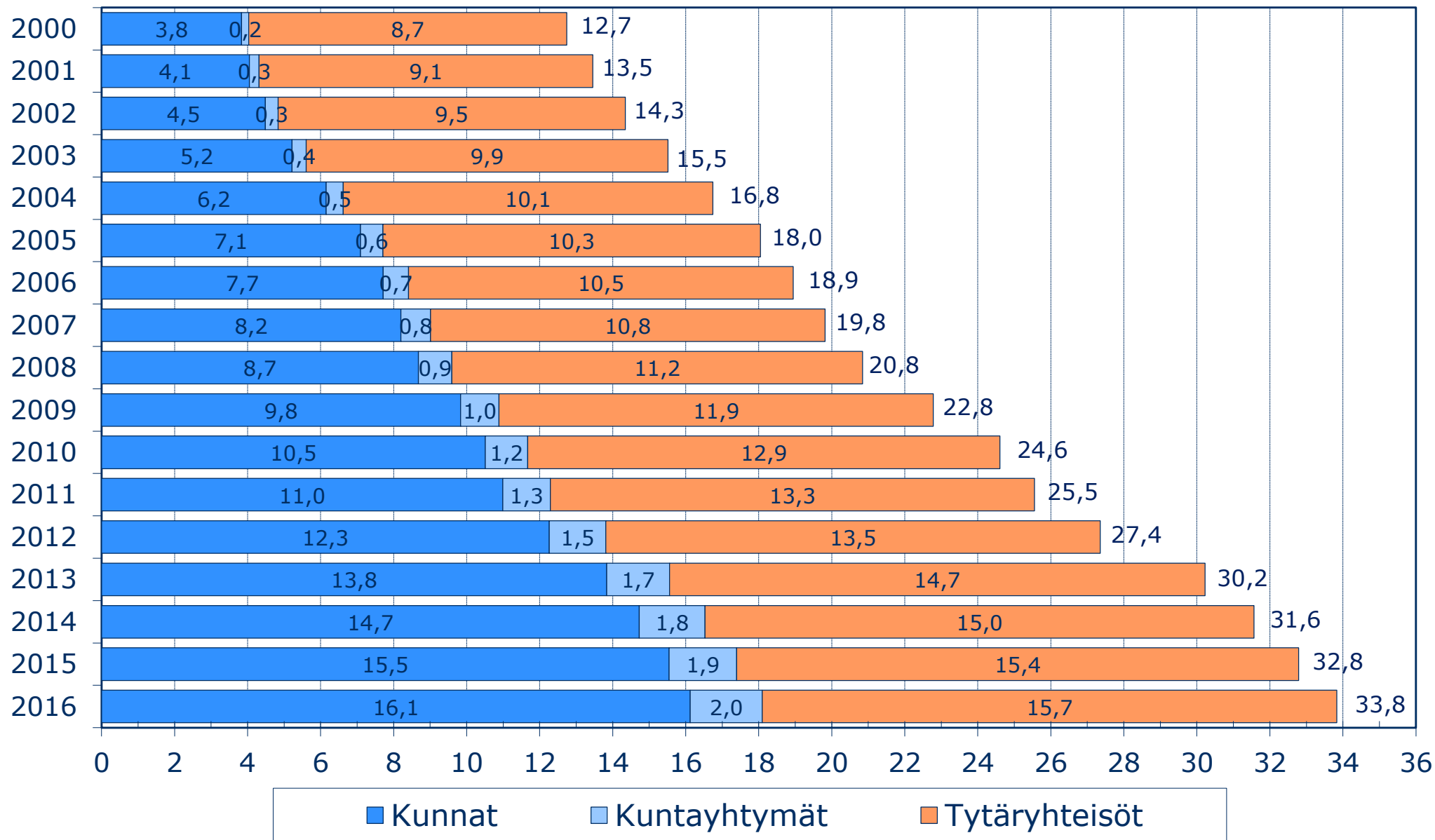
Kuntien ja kuntakonsernien lainakanta maakunnittain 31.12.2016, €/as.

Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta sekä rahavarat 1991-2016, mrd. €

Kuntakonsernien lainakanta vuosina 2000-2016, mrd. €

Kuntakonsernien lainakanta 31.12.2016, €/as.

Lähde: Tilastokeskus

Koko maa keskimäärin 6 146 euroa/asukas

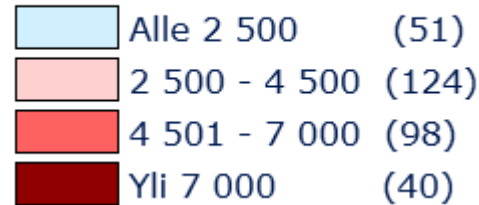
suurin:

Espoo	11 606
Hartola	11 240
Halsua	11 167
Kotka	10 968
Rautavaara	10 740
Kyyjärvi	10 545
Raahe	10 327
Kaustinen	10 023
Kokkola	9 675
Keuruu	9 534
Reisjärvi	9 492
Vantaa	9 298
Kittilä	8 886
Nivala	8 777
Kemijärvi	8 775

pienin:

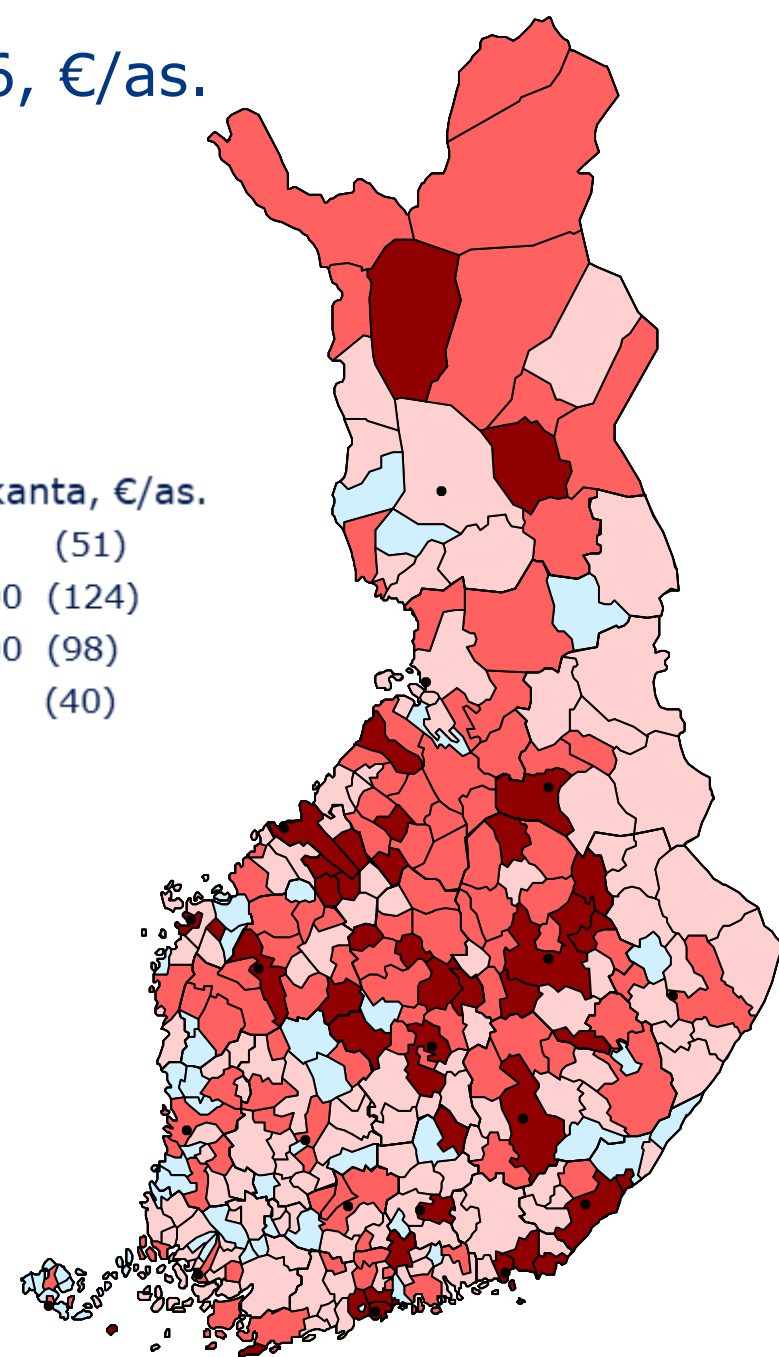
Hammarland	5
Jomala	376
Brändö	567
Eurajoki	609
Eckerö	682
Koski Tl	728
Enonkoski	801
Parikkala	805
Merikarvia	815
Geta	886
Sysmä	911
Ylitornio	1 055
Lemland	1 114
Föglö	1 262
Polvijärvi	1 373

Konsernien lainakanta, €/as.

● Maakuntakeskus

Vihreällä merkityt luvut ovat peruskunnan lainakantoja, koska kunnalta ei ole käytettävissä konsernitilinpäätöstä.

Kuntien kertynyt yli-/alijäämä 31.12.2016, €/as.

Alijäämäisiä kuntia yhteensä 37
(36 Manner-Suomessa, 1 Ahvenanmaalla)

Koko maa keskimäärin 1 892 euroa/asukas

suurin:

Eurajoki	12 274
Föglö	10 948
Kannonkoski	7 921
Helsinki	7 784
Brändö	6 849
Kaskinen	5 950
Kauniainen	4 762
Hammarland	4 761
Kumlinge	4 711
Eckerö	4 288
Maarianhamina	4 215
Tervola	4 154
Oulu	4 051
Pietarsaari	4 012
Enonkoski	3 952

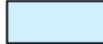

pienin:

Juankoski	-2 754
Teuva	-1 076
Luvia	-1 036
Jämijärvi	-985
Honkajoki	-901
Kotka	-886
Kauhajoki	-822
Kökar	-671
Ähtäri	-670
Kihniö	-537
Hyrnsalmi	-516
Aura	-486
Akaa	-479
Pielavesi	-445
Raasepori	-419

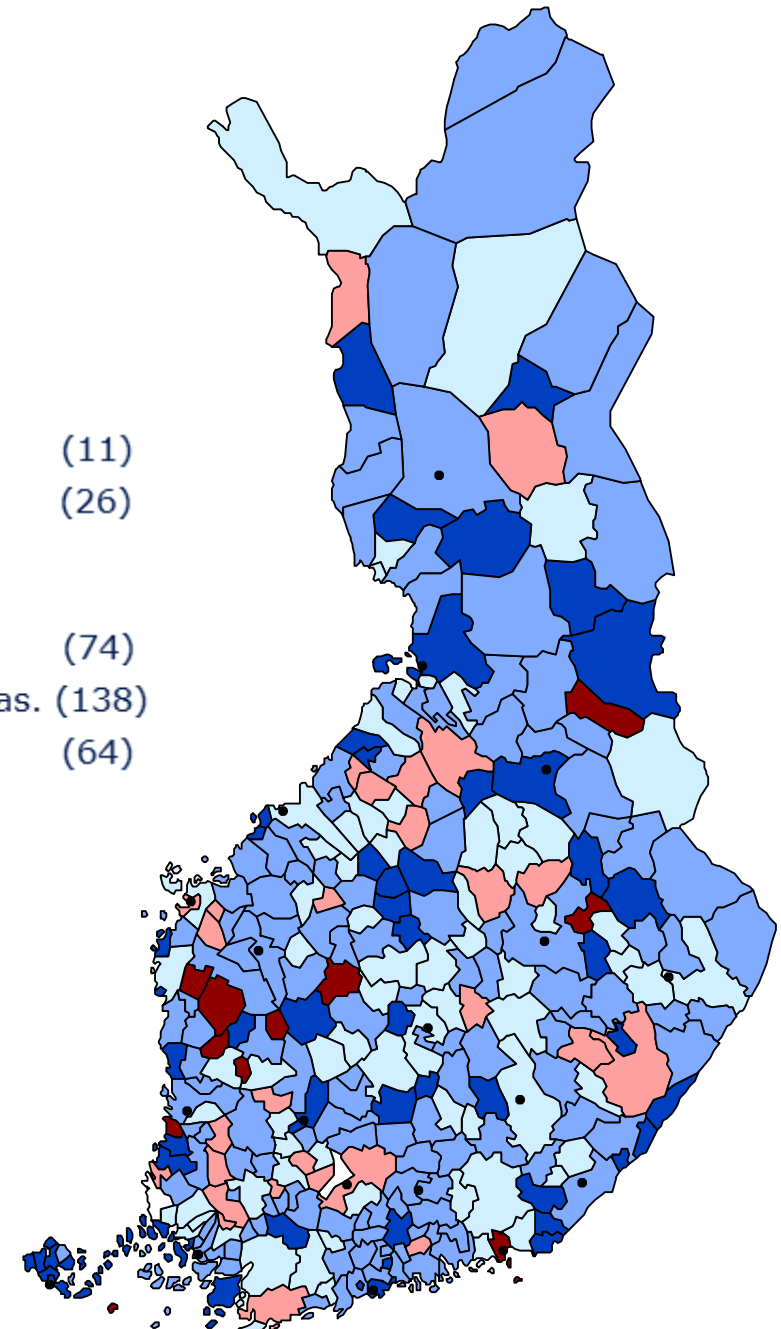
Alijäämä:

	Yli 500 €/as.	(11)
	Alle 500 €/as.	(26)

Ylijäämä:

	Alle 500 €/as.	(74)
	500 - 2 000 €/as.	(138)
	Yli 2 000 €/as.	(64)

● Maakuntakeskus

Kuntakonsernien kertynyt yli-/alijäämä 31.12.2016, €/as.

Alijäämäisiä konserneja yhteensä 45

Koko maa keskimäärin 1 983 euroa/asukas

suurin:

Eurajoki	12 106
Föglö	10 948
Kannonkoski	7 979
Brändö	6 849
Hailuoto	6 661
Helsinki	6 539
Kittilä	6 026
Ranua	5 506
Karvia	5 200
Tervola	5 106
Pietarsaari	4 846
Hammarland	4 761
Kumlinge	4 711
Kerava	4 692
Kaskinen	4 558

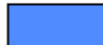

pienin:

Juankoski	-3 308
Ähtäri	-1 468
Teuva	-1 444
Jämijärvi	-1 406
Hyrnsalmi	-1 129
Luvia	-1 097
Hanko	-917
Honkajoki	-867
Kotka	-769
Säkylä	-749
Raasepori	-747
Rantasalmi	-711
Kökar	-671
Ulvila	-617
Sauvo	-572

Alijäämä:

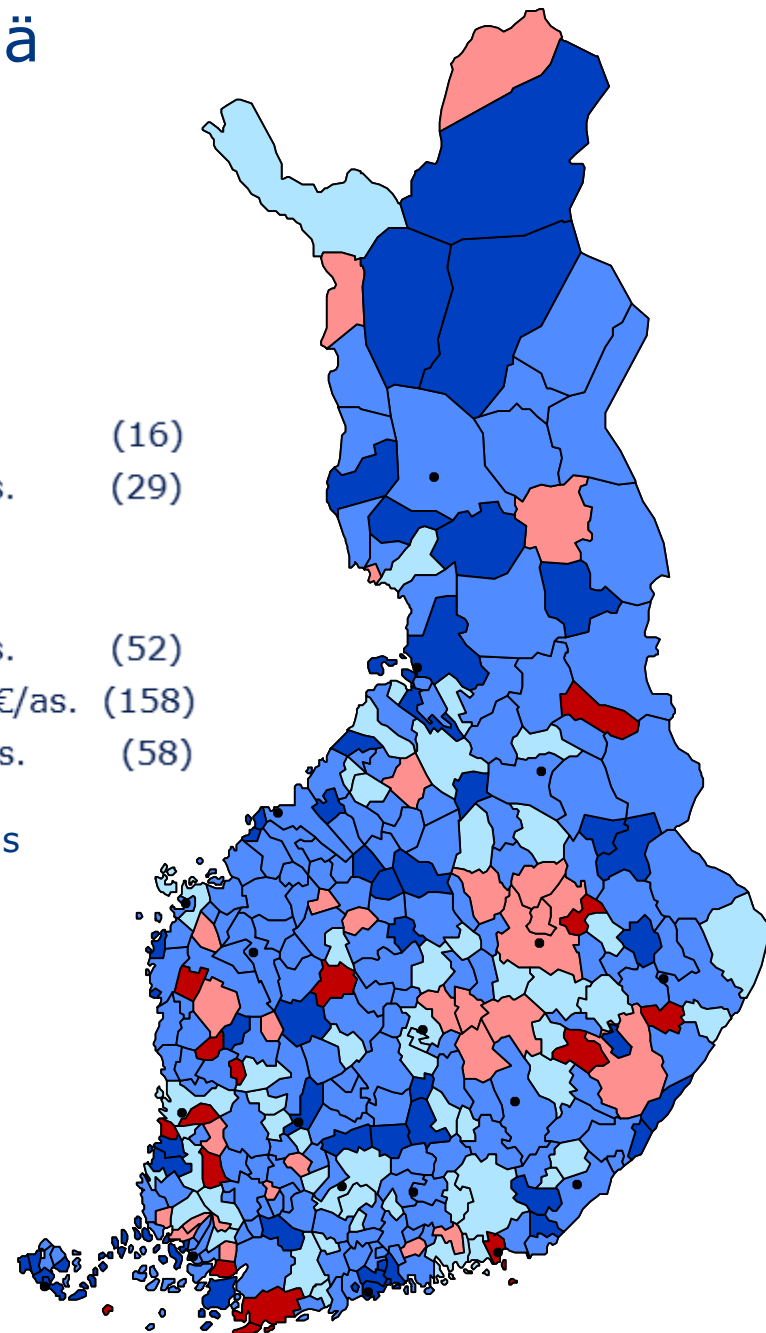
	Yli 500 €/as.	(16)
	Alle 500 €/as.	(29)

Ylijäämä:

	Alle 500 €/as.	(52)
	500 - 2 500 €/as.	(158)
	Yli 2 500 €/as.	(58)

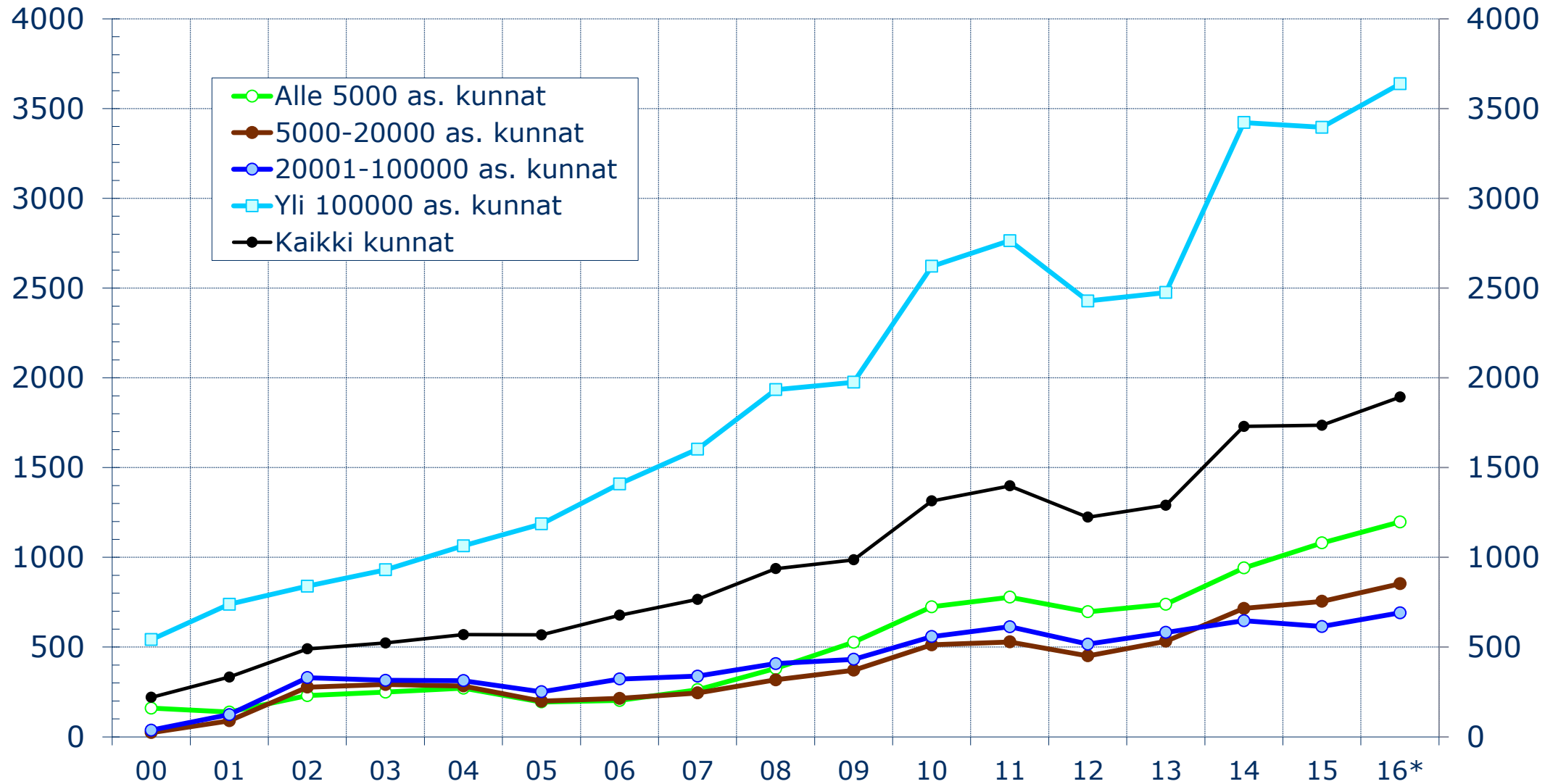
● Maakuntakeskus

Vihreällä merkityt luvut ovat peruskunnan ylijäämiä, koska kunnalta ei ole käytettävissä konsernitilinpäätöstä.

Kuntien kertynyt yli-/alijäämä 2000-2016, €/as.

Kuntakoon mukaan

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely

Arviointimenettely tulee käynnistää, jos

- **Kuntakonsernin** viimeisen tilinpäätöksen alijäämä vähintään 1000 €/as. ja edellisen tilinpäätöksen vähintään 500 €/as.

6 kuntaa täytti vuosina 2015/16 alijäämäehdon:

- Juankoski (kuntaliitos 2017), Luvia (kuntaliitos 2017)
- Hyrynsalmi, Jämijärvi, Teuva, Ähtäri

- **tai jos kahden viimeisen tilinpäätöksen mukaan:**

1. **Kuntakonsernin** vuosikate negatiivinen (ilman harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta) **ja**
2. Kunnan tuloveroprosentti vähintään 1,0 %-yksikköä korkeampi kuin koko maan painotettu keskimääräinen veroprosentti (raja-arvot vuosina 2015 ja 2016 20,83 % ja 20,87 %) **ja**
3. **Kuntakonsernin** lainamäärä /asukas ylittää maan keskiarvon vähintään 50 %:lla (raja-arvot vuosina 2015 ja 2016 8 980 €/as. ja 9 239 €/as.) **ja**
4. **Kuntakonsernin** suhteellinen velkaantuneisuus vähintään 50 %

Mikään kunta ei täyttänyt vuosina 2015/16 kaikkia ehtoja

Vuonna 2017 uusina kuntina arviointimenettelyn piiriin tulevat Hyrynsalmi, Jämijärvi, Teuva ja Ähtäri

Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelma vuosina 2014-2016, mrd. €

Tuloslaskelman erä	2014	2015	2016*
Toimintatuotot	11,78	9,19	9,49
Toimintakulut	-38,45	-36,75	-37,27
Toimintakate	-26,67	-27,56	-27,78
Verotulot	21,18	21,77	22,10
Valtionosuudet	8,20	8,23	8,83
Rahoituserät, netto	0,17	0,26	0,27
Vuosikate	2,88	2,70	3,42
Poistot ja arvonalentumiset	-2,64	-2,66	-2,72
Satunnaiserät, netto	1,92	0,33	0,38
Tilikauden tulos	2,16	0,37	1,08
muutos-%:			
Toimintatuotot	-1,0		3,3
Toimintakulut	0,3		1,4
Verotulot	2,6	2,8	1,5
Valtionosuudet	-1,1	0,5	7,2

Tilastouudistuksen sekä kunnallisten liikelaitosten ja ammattikorkeakoulujen yhtiöittämisen johdosta vuosi 2015 ei ole vertailukelpoinen aikaisempien vuosien kanssa.

Vuonna 2014 liikelaitosten yhtiöittäminen paransivat tilikauden tulosta arviolta **noin 1,7 miljardia euroa**.

Kuntien ja kuntayhtymien rahoituslaskelma vuosina 2014-2016, mrd. €

Rahoituslaskelman erä	2014	2015	2016*
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	2,88	2,70	3,42
Satunnaiset erät, netto	1,92	0,33	0,38
Tulorahoituksen korjauserät	-2,56	-0,61	-0,62
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-7,62	-4,42	-4,35
Rahoitusosuudet investointeihin	0,24	0,21	0,16
Investointihyödykkeiden luovutustulot	5,05	0,95	0,90
Toiminnan ja investointien rahavirta	-0,10	-0,83	-0,11
Rahoituksen rahavirta			
Antolainojen muutokset	-1,05	-0,24	-0,11
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2,74	2,51	2,52
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1,93	-1,97	-2,08
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,15	0,31	0,26
Muut muutokset	0,34	0,06	0,09
Rahavarojen muutos	0,15	-0,16	0,57
Rahavarat 31.12.	5,30	5,11	5,68
Lainakanta 31.12.	16,53	17,40	18,10

Vuonna 2014 rahoituslaskelman erissä on mukana kunnallisten liikelaitosten yhtiöittämisen vaikutukset

Kuntakonsernien tulos- ja rahoituslaskelma vuosina 2015-2016, mrd. €

Eri kuntakonsernien välisiä keskinäisiä eriä ei ole eliminoitu

Tuloslaskelman erä	2015 mrd. €	2016 mrd. €	Muutos %
Toimintatuotot	23,55	23,97	1,8
Toimintakulut	-49,98	-50,60	1,2
Osuus osakkuusyhtiöiden voitosta (tappiosta)	0,06	0,07	
TOIMINTAKATE	-26,37	-26,56	0,7
Verotulot	21,69	22,06	1,7
Valtionosuudet	9,46	10,10	6,8
Rahoituserät, netto	-0,30	-0,27	-10,7
VUOSIKATE	4,47	5,33	19,2
Poistot ja arvonalentumiset	-3,83	-3,95	3,3
Satunnaiset erät, netto	0,13	0,32	
TILIKAUDEN TULOS	0,77	1,70	
Tilinpäätössiirrot ym.	-0,07	-0,14	
Vähemmistöosuudet	-0,03	-0,03	
TILIKAUDEN YIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	0,68	1,53	

Rahoituslaskelman erä	2015 mrd. €	2016 mrd. €	Muutos %
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	4,47	5,33	
Satunnaiset erät, netto	0,13	0,32	
Tilikauden verot		-0,07	
Tulorahoituksen korjauserät	-0,48	-0,66	
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-6,52	-7,02	7,7
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,23	0,18	-24,7
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,90	1,19	32,2
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-1,27	-0,74	
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset	0,01	-0,03	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	4,08	4,15	1,9
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2,77	-3,15	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,02	0,05	
Muut muutokset	0,12	-0,01	
Rahoituksen rahavirta, netto	1,44	1,01	
Rahavarojen muutos	0,17	0,27	
RAHAVARAT 31.12.	6,61	6,88	4,1
LAINAKANTA 31.12.	32,79	33,83	3,2